

In memoriam

Hembygdsvännen Hedvig Persson — en vårdare av gammal kultur

Gunnar Andersson

Den i vida kretsar kända hembygds- och kulturvännen Hedvig Persson avled den 3 februari 1986 i en ålder av 75 år.

Hon var född och uppväxt i ett lantbrukarhem i Buus inom Långaröds socken. Redan i unga år fick hon hjälpa till med varjehanda, såväl inom hemmet som på åker och äng. Hennes läggning och intresse för jordbruk och skötsel av djur, gjorde att hon stannade hemma och hjälpte sina föräldrar så länge de innehade hemmanet.

1947 gifte hon sig med lantbr Harry Persson, Beslinge, Östra Sallerups socken och blev därmed jordbruksnäringen trogen. Under sitt verksamma liv på denna gamla släktgård arbetade hon hårt, såväl ute på fälten som i ladugården, där hon skötte djuren med stor omsorg.

Hennes krafter räckte också till att under lång tid vara arbetsledare inom hemhjälpen i Långaröds dåvarande kommun. Men med åren avtog krafterna och år 1970 ansåg makarna sig nödsakade att sälja hemmanet. De inköpte då den nedlagda affären i Kölleröd. Här fick Hedvig stora utrymmen för sina samlingar av vävnader och gamla ting och föremål från hennes och makens släkthemman.

Hedvig Persson hade ända sen barnsben ägnat stort intresse åt textil verksamhet, ett arv från modern. Hennes kunskaper och skicklighet att i vävstolen förfärdiga olika alster har gjort henne känd och uppskattad av många. Bl a kan nämnas att hon de senaste åren vävde 100-tals förkläden och band till häradsdräkter runtom i Skåne. Om linberedning och osttillverkning höll hon många föredrag och demonstrationer.

För sitt gedigna textilkunskaper, för sitt sätt att ta tillvara vad tidigare generationer producerat och sin förmåga att förmedla kunskaper om detta blev hon på förslag av Hushållningssällskapet tilldelad Kungl Skogs- och Lantbruksakademiens premium och diplom, vilket hon fick mottaga av landshövding Nils Hörjel vid Malmöhus läns hushållningssällskaps årsmöte år 1984.

Tidigare hade hon också fått mottaga Malmöhus läns hemslöjdsförenings diplom för sin flit och sitt idoga utövande av skånsk hemslöjd.

Inom lottarörelsen verkade Hedvig Persson ända sen 1940. Då anslöt hon sig till Vollsjo lottakår, men efter omorganisation på 1950-talet kom hon att tillhöra Lyby-Långaröds lottaavdelning, där har hon, ända tills hon drabbades av sjukdom, var förplägnadschef och förrådsförvaltare. I ur och skur, vinter som sommar, var hon närvarande och tillagade mat och dryck till hemvärnsmännen på dess övningar.

Hedvig Persson med skäkteträ vid den skäktefoten

För detta oppoffrande arbete har hon tilldelats "Petrimedaljen". En förnäm utmärkelse, instiftat till minnet av hemvärnets organisator och förste chef, general Gustaf Petri.

Vad som var ovanligt med Hedvig Persson var att hon redan som barn var en intresserad lyssnare, när hennes mor- och farföräldrar berättade om hur det var när de växte upp och vilka livserfarenheter de

hade gjort. Tack vare sitt minne och förmåga att återge och levandegöra äldre tiders seder och bruk och uttal var Hedvig en stor tillgång för dem som har intresse för folklivsforskning och gammal kultur.

Hon kunde på ett fängslande sätt berätta hur hon, till fotogenlampans svaga sken, under långa vinterkvällar satt och spann linet, som på senhösten beretts, eller hur det gick till när mor och hon hade stortvätt. Sen tvätten kokats i en gryta i brygghuset, var det till att köra ut den i baljor till ett vattendrag för att där gnugga, klappa och skölja tvätten i det kalla och ofta isblandade vattnet.

Ett kallt och besvärligt kvinnogöra, ofta med förfrusna fingrar som följd.

Ett annat arbete var när fadern på våren körde ut gödsel på åkern. Då lyfte han upp "fjelen" (sido-brådan) och "kasade mög" i små högar. Sen fick hon gå runt och sprida gödseln allt eftersom plöjningen fortgick. Så gjorde många bönder förr i tiden för att inga näringsämnen skulle gå förlorade.

En numera bortglömd åtgärd var att när man slaktade en spädkalv så skulle löpmagen tagas tillvara. Innehållet togs ut och rensades och lades sen åter tillbaka. Sen trädde man löpmagen med innehåll på en käpp som man hängde under taksäckget för att torka. Innehållet användes sen som löpe, när man tryckte ost. Något ostlöpe på flaska fanns ej att köpa.

Hedvig berättade också att då hon var 17 år fick hon för första gången resa på "slätten", liksom många andra ungdomar från orten, för att tjäna lite pengar. Från godset, där de skulle jobba kom en lastbil och samlade upp dem, under överinseende av "Bedekungen." De fick sen åka 7 till 8 mil på ett öppet lastbilsflak. I en koffert hade man med sig bröd, rökt fläsk och smör eller flott för en månads tid. Mjolk och potatis fick de på gården. När de kom fram låg sängutrustningen på plats, bestående av två långhalmknippor, som de trädde två jutesäckar på och bildade madrass. Ett par sockersäckar fick sprättas upp för att användas till lakan. Dessutom fanns två filter. Sängplatsen var ett dragigt loft, där råttorna sprang fritt. Hedvig mindes särskilt första året, då beträderna var ca 650 meter långa. Till ett tunnland gick 17 rader. De skulle grupphacka, gallra och efterhacka två gånger. För detta fick de 50 kronor pr tunnland. Tre tunnland brukade man hinna med.

Upptagningen av sockerbetorna på hösten mindes Hedvig med fasa, särskilt när hösten var regnig. Inga gummistövlar och inga regnkläder fanns på den tiden. På morgonen fick man ofta dra på sig kalla och våta kläder och ut och kämpa i den skånska leran. De hann med tre tunnland under en månads tid och för detta fick de 75 kr pr tunnland.

Detta är några exempel på traditionella arbeten på en bondgård förr i tiden och på de hårda och hälsovådliga arbeten som ungdomen på 1920–30-talet var nödsakade att ta för att klara sin existens.

Äldre personer minns säkert tider som varit, men inte alla hade förmågan, att som Hedvig, kunna berätta och förmedla gammal kultur.

Trots att Hedvig Persson sista halvåret av sin lev-

nad var märkt av sjukdom kunde hon skina upp och ögonen lysa, när hon kunde ge råd till någon som kört fast med sin väv, eller när hon fick berättat om egna och ärvda vävnader och handarbeten.

Hon sade ofta:

"De har för mig ett eget liv och jag tror att de skall fortsätta ha det, om mina släktingar eller vänner får dem i sina händer efter mig."

Nils Ludvig- fonden stöder fria aktiviteter

Det blev ett minst sagt dåligt gensvar på den inbjudan till pristävling för unga hembygdsvårdare som Nils Ludvig-fondens styrelse utlyste för ett år sedan.

En rundskrivelse utgick till samtliga skolchefer i hembygdsvårdarens verksamhetsområde f v b till berörda rektorer där man i korthet redogjorde för tävlingen samt inbjöd eleverna på mellanstadiet och högstadiet till deltagande. På detta sätt räknade Nils Ludvig-fonden med att komma i kontakt med ett trettiotal skolor.

Avsikten med den utlysta pristävlingen — med en sammanlagd prissumma på 6 000 kronor — var att stimulera den unga generationen till dokumentation i ord och ev även bild av intressanta ämnesråden inom hembygdsvårdens ram. Det kunde t ex gälla att samla in uppgifter om nedlagda industrier, berätta om det lokala kommunikationsnätets utveckling, studier av gamla och kanske utdöende hantverk osv.

Man tänkte sig att eleverna klassvis eller i mindre grupper skulle ägna sig åt denna hembygdsvårdning. Men när tiden för tävlingen gick ut hade fonden inte fått in några bidrag, antingen det nu berodde på otillräcklig information, bristande kommunikationer eller rent ointresse.

Styrelsen för fonden ska nu pröva andra vägar för att försöka engagera skolungdomen i hembygdsvårdning. Man har redan varit i kontakt med en av de lärare som ansvarar för de fria aktiviteterna på högstadiet vid Frostaskolan i Hörby. Avsikten är nu att stimulera eleverna, som sysslar med foto, att dokumentera Hörby kommun ur skilda aspekter. Man kommer enligt planerna att börja med själva tätorten och sen ev fortsätta ut i bygden. Fonden ger ersättning till filmmaterial mm och vidare är det tänkt att eleverna ska få visst bidrag.

Faller försöket väl ut, kommer man att utvidga projektet till att även omfatta andra skolor efter kontakt med de lärare, som ansvarar för de fria aktiviteterna.